

УКРАЇНСЬКА

ПРЕСОВА

СЛУЖБА

ВИДАННЯ ГОЛОВНОЇ РЕДАКЦІЇ.

Ч. 7.
22 лютого 1941 р.

БОЛЬШЕВИЗМ І НАЦІОНАЛЬНЕ ПИТАННЯ.

III.

Національна еволюція большевизму нерозривно зв'язана з сучасним духово-культурним процесом Московщини. В своїй революційній і доктринерській гарячці, большевизм спочатку одним махом розторочив стару московську культуру. Луначарським і Бухаріним було доручено будувати нову - узгіднену зo схемами марксизму. Кільканадцять років школа марксизму намагалася вихолощувати душі народів ССРСР і спрощуючи й нівелюючи їх пресою своєї "діалектики". З цього нічого не вийшло. Історія знає світогляди, що органічно не сумісні з життям, з його духом і врасою. Большевизм власне й є один із цих світоглядів, для яких органічне начало життя засадничо вороже; він не зносить його, як вічна кара співу півня на світанку...

В безплідних борсаннях, майже щороку міняючи свої "установки" - "пролетарська" культура остаточно опинилася в сліпому куті. Треба було шукати з нього виходу, бо засіяний большевизмом цвіт духової примітивізації й культурного варварства розростався так буйно, що почав лякати вже саму советську владу, прибираючи масштабів - незаних навіть у півдкій Московщині. Положення режиму ускладнялося й тим, що поруч із упадком московської культури - серед поневолених націй ССРСР відбувалися якраз протилежні процеси культурного ренесансу. Большевизм справді намагався й їх затроїти своїми впливами, але без успіхів. Вимушені в тій початковій порі на советській владі уступки, дали можливість національним рухам чимало скористати з непевних позицій Москви. Прибираючи примусову "соціалістичну" форму назовні, вони наділі виповнювали її національним унутрішнім змістом, себто робили якраз протилежне намірам і планам лєнінської національної політики. В цей період серед поневолених націй у ССРСР бачимо розвиток літератури, мистецтва та інших галузей культури, який посилював протимосковські тенденції, що їх Хвильовий символізував гаслом: "Геть від Москви - орієнтація на психологічну Європу!".

Сталінізм зрозумів загрозове для нього значення цих національних культурних процесів, що розвивалися на тлі пореволюційного занепаду "провідної" московської культури, й обрушився на них цілою силою свого апарату й терору. Особливо великі жертви віднесла в цій боротьбі за свою культуру - Україна. З наказу советської влади розстріляно, засуджено на довгі роки тюрми, заслання або доведено режимом до самогубства багато соток представників української національної інтелектуальної еліти /членів Академії Наук, професорів університетів, письменників, мистців, публіцистів і літературних критиків/.

Той реєстр смерти, крові й знущання, що обіймає найкращий цвіт української нації, - це рахунок, якого українська нація ніколи не забуде Москві й своєчасно предявить його їй до покриття. Нам відомі, бодай частинно, імена понижених Москвою найвизначніших представників української науки й культури. Го ж до української інтелігенції й українського народу в цілому, то безіменні жертви, які вони поклали в боротьбі з московським большевизмом, обраховуються в сотки й сотки тисяч.

Але йдучи війною на національні культури, сталінізм здавав собі справу, що самим терором не заступить прогалину - витворену революцією в культурній ділянці. Самого ГПУ для задоволення культурних потреб народів ССРСР було ще замало. І так, після довгої "самокритичної" метушні та істеричних спорів у керівних советських колах, - прийшло до відвороту большевизму й на культурному фронті". Яжусякий відворот, так і цей, був спрямований виразно взад, дарма, що советські "культурники" намагалися маскувати цей факт без-

помічною теоретичною балаканиною...

Первісна революційна концепція "соціалістичної" культури збанкрутувала! В Москві було рішено вернути до "істоків" /джерел/ московської культури, яку перед цим більшовизм виклинав, як органічно чужу й ворожу пролетарському суспільству... "Дворянські" письменники, мистці й композитори дістали від Сталіна амністію, і на їх творчості мусить тепер учитися "рабоче-крестіянская" Росія. Так зв. культурне будівництво в СРСР ще характеризують різні шукання. Цей процес ще не можна вважати вповні закінченим. Але вже тепер можна в ньому бачити цілком ясно сталі тенденції, що в плані духовому оформлюються в класичний московський месіанізм, а в політичному - в імперіалізм. Скажемо більше - при сталінізмі месіанізм московської культури став ще більше "напористим" й агресивним, ніж це було в часах Достоевських. Це виразно виявляється в її новому посиленому наступі на поневолені народи СРСР; в наступі, що для советської влади обумовляється політичною рацією збереження російської імперії - спадкоємцем і оборонцем якої вона вже не вагається відкрито себе декларувати...

/Кінець/ Інк. М. Сціборський.

У ДЗЕРКАЛІ СВІТОВОЇ ПРЕСИ.

Балкан і надалі в центрі уваги.

В хвилині, коли пишемо цей огляд, минув уже тиждень від турецько-болгарської декларації, щодо обосторонньої постанови не розпочинати війни; всак світова пресова опінія й до нині не устійнила свого становища до цієї декларації. Одне тільки певне: коли б німецька армія вмаширувала на болг. територію, Туреччина не ворухнеться. Базлер Нахріхтен і інші газети сповіщають про важливу ролю Росії при болгарсько-турецькому порозумінні. Москва, не бажючи передчасного вибуху конфлікту на Балкані, що й її змусив би покинути "нейтральність", вплинула на Анкару в напрямі злагоди з Болгарією, обіцяючи туркам зате мілітарну піддержку на випадок тиску Німеччини в сторону Дарданелів. Тому, коли важко сказати, чи Вісь чи Британія мають зприводу декларації більше основ для вдоволення на довшу мету, то нова ситуація матиме запевно вирішальний вплив на війну в Греції. В хвилині, коли ніщо не стоїть на перешкоді німецьким дивізіям стати на грецькому кордоні, пише "Джорнале д Італія", що "потуги Осі рішені тепер поліквідувати всі британські точки опору, які ще залишилися на европ. суходолі, що згодом, в слухну хвилину, розпочати генеральну атаку". Мадяр Немзет пише, що Німеччина поробить в Атенах дипломатичні кроки для закінчення компромісового миру. "Панує переконання, пише газета, що держави Осі рішені розв'язати грецьке питання так чи йнакше найдалі до кінця лютого або початку березня, щоб існування цієї проблеми не шкодила надалі великим політичним планам, що їх Берлін і Рим почнуть з весною реалізувати". Ще два голоси преси з балканського відтинка треба занотувати. Софійський часопис "Зора" обговорює відношення між болг.-тур. декларацією й болгарським ревізіонізмом, стверджуючи, що згадана декларація не має ніякого відношення до проблеми ревізіонізму. Болгарія не вмшувалася, коли Туреччина дістала мирним шляхом від Франції Санджак Александретту. Так і повинна протестувати Туреччина, коли Болгарія дістане без війни доступ до Егейського моря. Знову ж англ. Експендз сповіщає, що провідники т.зв. Македонського Комітету перейшли до німецької армії в Румунії й відбувають там наради. Доступ до Егейського моря й македонський рух - оба питання заторкають Грецію.

А війна з Британією?

Представник ніппонського міністрества закорд. справ Іші заявив був пресі, що Ніппон готовий посередничати між воюючими потугами; таксамо в британському парламенті сповістили про подібну ніппонську заяву міністрові Іденові. Преса сповістила далі, що й Вашингтоні склали ніппонці подібну заяву й що, врешті, теж ген. Франко причасний до "акції замирення". Скоро опісля з усіх боків відпекалися всі від цієї голубки миру. Деякі органи висловили переконання, що Німеччина, скорше, ніж почати остаточний наступ на Англію, зінсценізувала ту "акцію посередництва", щоб Англія серед такої ситуації знала, куди може звернутися з пропозиціями миру. Зайчасі

На Англію, заінсценізувала ту "акцію посередництва", щоб Англія серед важкої ситуації в майбутньому знала, куди може звернутися з пропозиціями миру. В міжчасі світова преса далі розписується про вирішальну битву за англійські острови. "Парі Суар" пише на цю тему: "Інвазія Англії в широких розмірах, а попередила б її воздушна акція, якої досі не бувало. Звичайно, план операцій залишається тайною, але немає сумніву, розвинуться вони на широкому фронті, щоб не дати англійцям сконцентрувати їхні сили. Англ. військові знавці пишуть, що німці задумують зайняти Ірландію й здобути цим робом базу на півночі, таку, як мають уже на заході й півдні. Але такий проект це, здається, радше романтична фантазія. Зате куди поважніший був би задум зайняти Ісландію; широка база, здобута на цьому острові, стала б величезною загрозою для Англії, що мала б отак інвазійну армію на своєму західньому крилі. Це факт, що ми напередодні великої авантури: війна літаків, війна підводних суден, все, що повинно статися, станеться; можливо, що німці тримають у резерві якусь несподівану форму акції, якої секрету добре бережуть. В цьому двобой без порівнянь у світовій історії, годі мірити шанси перемоги двох противників, оперуючи числами. Ніякої війни не реалізував ніхто наче арифметичну проблему, ця ж війна зокрема представляє собою низку проблем, для яких ніхто не має ключа розв'язки". Знову ж "Круа" пише відносно американської допомоги для Англії: "Час, який потребує америк. продукція, щоб принести поміч Англії, використає Німеччина для себе. През. Рузвельт повідомив Лондон, що треба бодай 6 місяців для розгорнення ефективної допомоги. Дві причини грають тут ролю: воєнна індустрія в Зед. державах дуже спізнена; а крім цього сама америк. армія невипосажена й мусить думати не тільки про потреби англ. війська, але й про свої власні. Є ще один момент: америк. робітничий світ - особливо опозиційні синдикати - здається, не надто схильний іти на всі жертви, які накладає цього рода режим праці. Зрештою, поміч, яка йде до Англії воздушним шляхом, може наспіти, зате поміч морським шляхом виставлена на небезпеку німецьких підводних суден. Всі ці річі вказують, що в найближчих 6 місяцях Англія мусить рахувати на саму себе. Тактика Райху стає ясна: використати вповні користи, які дає спізнення Америки. З другого боку Німеччина мусить здавати собі справу, що в цьому періоді Англії помагатиме імперія й цілком позбаленою помічю вона не залишиться: німці муситимуть отже посилити до краю свою зусилля знищити остров. Коли справа протягнеться, то це вийде тільки на користь англійцям".

На Далекому Сході.

Ексцендж сповіщає з Сінгапур на тему далеко-східнього напруження: "В політичних і мілітарних колах тієї думки, що нема безпосередньої небезпеки розвитку мілітарних подій, хоча й множаться позначки близьких ніппонських акцій. З Токіо наспів достовірний звіт, що Ніппон намагається тепер заключити пакт ненападу з Советами. Добре поінформовані круги, що стоять близько Кремля, вважають цілком імовірним, що в ближчому часі дійде до пакту неагресії між обома країнами. Ніпп. дипломатія пробує теж порозумітися з Америкою, бо вона свідомо що в випадку війни Ніппон стояв би перед зєдиненою акцією Зед. Держав, Англії, Австралії й Голянд. Індій. Зате ніпп. мілітарні кола того погляду, що Америка більше чи менше "блокує", бо війна з Ніппоном загрозила б усі америк. морські шляхи сполучення, на яких Зед. Держави постачають цину, кавчук, хініну й інші важні товари". Теж "Дейли Гералд" тієї думки, що небаром заключать Ніппон і Совети такий же несподіваний пакт ненападу й приязні, як свого часу пакт між Німеччиною й СССР. Так, як тоді німецько-советський пакт став сигналом для війни в Європі, зможе ніппонсько-советський пакт став сигналом для війни в буху війни на Тихому океані.

Заклучення такого пакту вповні відповідало б політиці Кремлю, який готев усюди причинитися дозвибуху нових воєн, з яких самий надіється згодом тягнути користі.

/УПС/

УКРАЇНЦІ В НІМЕЧЧИНІ.

В Празі відбулася заходом Секції лінок УНО Святочна Академія в пам'ять сл.п. Ольги Басарабової. Зприводу 21. річниці Зимового Походу влаштувала референтура б. українських воєнків при празькому УНО Святочні Сходини, на яких забрав м.ін. слово Провідник Походу ген. М. Омелянович-Павленко.

В користь допомоги українському студентству розпочав Укр. Допомоговий Комітет у Кракові низку рецитаторських вечорів, що проходять із великим успіхом. Досі присвячено один вечір творчості М. Черемшини, другий - В. Стефаникові.

Січневі Роковини святкували всі центри українського життя в Німеччині академіями й рефератами та панахидами. Теж річниці Листопаду, Базару, Білоса й Данилишина та Ольги Гасараб відсвятковано всюди, як пише берл. "Укр. Вістник", врочисто й при численній участі громадянства.

Про українців у Каліші пише "Укр. Вістник":

"Каліш, з тисячами українського воєцтва, що прибуло сюди власлідок подій після Визвольних Змагань, відограв в історії укр. еміграції найбільше поважну роль. Гут, починаючи з 1920 р., навіть при несприятливих умовах за польських часів, росло творче укр. життя. Середні й нижчі школи різного типу й фаху, курси, організації, мистецькі гуртки, з українські друкарні і т.п. дали українській нації приплив свіжих культурних сил, що своєю працею активізують наше питання по різних закутах світу. В 1939 р. по ліквідації Української Станиці, Каліш знизив своє життєве темпо. Відсвіжена/з приходом німців/ найбільше активна й національно свідома група емігрантів заложила новий, доволі численний, культурний центр - Гурток УНО. Сюди ввійшли переважно старі борці за волю України, живі свідки й учасники Крут, Базару, Києва, Луцька та Львова; не бракує і молоді. Заснований ще на весні минулого року Гурток задля браку засобів і сталого приміщення не міг ширше розвинути своєї діяльності. Але з бігом часу воля до чину зробила своє і Гурток зараз має 5 моргів городу та прегарно влаштовану домівку, де міститься власна багата бібліотека і читальня. 2 листопада відбулось урочисте відкриття домівки, на яке прийшло привітання Голови УНО пполк. Омельченка. Після промов і виступів хору закінчено Свято відігранням "Маршу націоналістів".

УКРАЇНІКА.

Німецький щоденник "Кракауер Цайтунг" помістив обширну статтю п.н. Тарас Шевченко. Життя і творчість українського національного поета. Автор статті німецький письменник Густав Андрашко.

В Ляйпцігу, в видавництві Отто Гарасовіц, друкується в німецькій мові книжка про гетьм. І. Мазепу. Автор книжки доцент др. Б. Крупницький.

ЛЕКТОРАТ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ НА РИМСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ.

Філософічний Факультет Римського Університету вирішив увести навчання української мови і запросив на лектора проф. Є. Онацького, автора першої української граматики в італійській мові. Перша лекція відбулася 19 лютого. Цього року відбуватимуться два курси: 1/ для тих, що зовсім не знають української мови і 2/ для тих, що в ній хочуть удосконалитися. Досі української мови в Італії навчалось тільки в Східньому Королівському Інституті в Неаполі /з 1936 року/.

/УПС - Рим/

Доля української преси в Бразилії.

Бразилійський уряд видав розпорядок, що всі часописи, які досі появлялися в чужинних мовах, мусять або припинити свою появу або перейти на португальську мову. Цей розпорядок ударив теж по українській пресі в тій країні.

Советська "еліта".

Советський український автор Ю. Шовкопляс написав повість "Весна над морем", у якій описує "життя і чини" комуністичного героя Бита. Цей герой згинув внаслідок ран, віднесених у боротьбі з контрабандистами на кордоні. Над могилою виголошують різні промови, при чому комсомольці Самойленкові автор повісти вкладає в уста такі слова: "...Я знаю, що багатьом із вас мої слова здадуться лицемірством, бо осередок будівників, а я особисто, більш ніж хто інший винен у смерті Битка... Надто ненормальні були в нас взаємини. Ми хуліганили, ми пиячили, бешкетували, іноді склочничали, індивідуально обробляли дівчат, і ховались із цим за Битову спину. Що правда, він завжди підводив свій голос проти тих помилок у нашому осередку, але ми ніколи не звертали на це уваги. Бо ми знали, що Бит любить нас і не піде жалітися на наші хуліганства в Окружком, а навпаки: коли узнає про наші штуки Окружком, Бит перший виступав на захист, старався довести, що ми справжні комсомольці. А чи ми виправдали його думку про нас? Ні, не виправдали... Коли Бит лежав у лікарні, ми нічим не допомогли йому - і саме через це, мабуть, Бит загинув... Ніхто з нас навіть не завітав до нього... Завжди підкреслював наші помилки, але ніхто його не слухав..."

Ось автентична самохарактеристика советської еліти, до якої зайво щонебудь додавати...

"Жиемо культурно".

Дві нотатки з київських "Вістей":

"Ново-Стародубська МТС, Олександрівського району, повинна була в четверт тому кварталі відремонтувати 48 тракторів, а відремонтувала лише 14. Чим пояснюється таке ганебне відставання? Директор МТС тов. Філоненко і старший механік тов. Максименко не подбали про створення належних умов робітникам, що працюють на ремонті. Майстерня не підготовлена до роботи в зимових умовах. Тут холодно й брудно, погано з електричним освітленням робочих місць. Робітникам доводиться витрачувати багато часу на біганину за матеріялами й інструментами. Щоб дістати різець, треба годинами шукати механіка, який випишує інструменти. Таке ж безладдя і в кузні. Ковалі здебільша простояють, бо немає вугілля і ніхто не збає про його своєчасну приставку"...

А друга нотатка "Вістей": "У великому гуртожитку ввечері тихо. Живуть тут понад 100 шахтарів, переважно молодь. Ходять вони з кімнати в кімнату, нудьгують. Пусто в червоному кутку при гуртожитку, бо нічим розважитися, навіть якогось музичного інструменту немає... Куди не глянеш на шахті, скрізь помітні сліди неухважного ставлення до культурно-побутового обслуговування трудящих. У їдальні можна часто чути скаргу на несмачну їжу. Завідувач їдальні тов. Чубіна пояснює це тим, що вже 3 місяці на кухні не лужені казани і вона ніяк не допроситься в міському тресті їдальень, щоб надіслали майстра. Довго точилися розмови про відкриття в шахтному селищі майстерні індивідуального пошиву. Нарешті з пів року тому Макіївський швейпром майстерню організував. Та лиха в тому, що замовлення тут місяцями не виконуються і майстерня аж ніяк не задовольняє потреб сімей гірників..."

Ось воно, те відоме: "жити стало краще, жити стало веселіше"!

Польські справи.

Агенція "Ройтер" сповіщає з Каїра: В Єгипті організуються значні польські військові сили. Осередком цієї армії є польська незалежна бригада. Число старшин і мукви цієї бригади росте з дня на день. Цим людям повдавалося продістатися з різних кінців Європи й з багатьох таборів полонених аж до Каїра. Після кількомісячного вишколу в Палестині й Єгипті озброюється тепер ці польські збройні сили наймодернішою британською зброєю.

"Експендж" повідомляє, що британські далеколетні бомбовики перевели перший лет до південної Польщі. Над Краковом і Катовицями розкинуто численні лєтючи, в яких сповіщається польське населення про діяльність польського уряду в Лондоні.